

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הווי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת במדבר

לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן וכנ"ל, ושניהם צידדו שאסור
לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן.

- ג -

וכעת נבאר קצת חלק מצדדי הנידון הנ"ל, דהנה באופן הא'
הני"ל שכולם שם ישראלים, יש מקום גדול לומר, שמותר לאחד
מהם לשקר ולומר שהוא כהן, כיון שהרי בעצם אין לאחרים דין
קדימה לפניו, אלא כולם שווים, וא"כ יש מקום גדול להתיר לו
לעשות כל טעדקי בשביל להציל את עצמו, שהרי פיקוי"ג דוחה
לכל התורה וקיי"ל דיחיד קודמין'.

אמנם לגבי האופן הב' הני"ל ככהן וישראל, שם יש מקום לדון
שיהי' אסור לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן, כיון שבעצם
לכהן האמיתי יש זכות קדימה להינצל לפני הישראל, וא"כ אולי
אסור לישראל למנוע מהכהן את הזכות להינצל ראשון, כיון
שמדיני התורה יש לכהן זכות להינצל ראשון.

- ד -

והצד לומר שמ"מ אפי' כבה"ג מותר לישראל לשקר ולומר
שהוא ג"כ כהן, הוא משום שיש לחקור, האם הדין קדימה
שצריך להקדים את הכהן בהצלה, הוא משום שהדם של הכהן
סמיק טפי מדם הישראל, לענין שזכותו להינצל ראשון, - והיינו
שיש לכהן זכות גדולה יותר לחיות, מאשר זכותו של הישראל
לחיות, לענין זה שזכותו להינצל ראשון, - (ואע"פ שאסור לכהן
להרוג את הישראל בשביל להציל את עצמו, משום מאי חזית וכו',
אך מ"מ אולי לענין זה שיש לו זכות להינצל ראשון, י"ל דדמו
סמיק טפי.)

אוי"ד דדם הכהן אינו סמוק כלל טפי מדם הישראל, אלא
זכות הישראל לחיות שווה לגמרי לזכותו של הכהן לחיות, - וכל
הדין קדימה שיש להציל קודם את הכהן, הינו רק בדיני המציל,
שעליו מוטל להציל את החשוב חשוב קודם, - אך לגבי הניצולים,
אין לשום ניצול 'זכות קדימה' להינצל קודם לחבירו, משום דהדם
של כולם שווה לגמרי, ולכולם יש את אותה הזכות לחיות.

- ה -

והנפ"מ בצדדי החקירה הנ"ל, דאי נימא כהצד הא', דדם
הכהן סמיק טפי מדם הישראל לענין זה, והיינו דיש לו 'מצד
עצמו' זכות קדימה להינצל ראשון, אי"כ יש מקום גדול לומר,
דבכה"ג אסור לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן, ולמנוע בכך
את זכותו של הכהן להינצל ראשון.

אך אי נימא כהצד הב' בחקירה הנ"ל, דכל הדין קדימה
להקדים בהצלה את הכהן, הוא רק דין 'מדיני המציל', שמוטל
על המציל להקדים את הצלת הכהן, אך אין לכהן 'מצד עצמו'
שום זכות קדימה להינצל ראשון וכנ"ל, אי"כ שוב יש מקום גדול
לדון, דמותר לישראל לשקר כבה"ג ולומר שהוא ג"כ כהן, כיון
שהוא לא פוגע עי"ז בשום זכות מזכויות הכהן, כיון שאין לכהן
מצד עצמו שום זכות לחיות יותר מהישראל וכנ"ל.

- ו -

ונביא בזה דוגמא נוספת לחידוד העניין, דהנה מדיני
הקדימה יש למציל להקדים את הצלת אביו לפני הצלת האחרים

הנה בעקבות האסון הנורא שהי' במירון, התפרסמה שאלה
חמורה בהיכלי התורה, - דהנה קיי"ל במשנה בסוף הוריות 'כהן
קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל למזמר...', והיינו שכאשר כהן
לוי וישראל נתונים בסכנה וא"א להציל את כולם, אזי יש דין
קדימה שצריך להקדים להציל את הכהן, לפני הצלת הלוי
והישראל (וכן הלאה לפי המבואר שם במשנה בסדרי הקדימה).

וכעת התפרסמה בהיכלי התורה השאלה, בגוונא שכמה
אנשים נתונים בסכנה ר"ל, האם מותר לישראל לשקר ולומר
שהוא כהן, בכדי שיקדימו להצילו, שהרי פיקוי"ג דוחה לכל
התורה, או"ד דהדבר אסור.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה השאלה צריכה להתחלק לב' אופנים: באופן הא' יש
לדון בגוונא שכולם ישראלים, האם מותר לאחד מהם לשקר
ולומר שהוא כהן, בכדי שיקדימו להצילו לפני כולם, או"ד
דהדבר אסור.

ובאופן הב' יש לדון, בגוונא שיש שני אנשים שנתונים
בסכנה, אחד מהם כהן ואחד הישראל, ואיש הצלה עומד להציל
את הכהן משום דין הקדימה, האם מותר לישראל לשקר ולומר
שהוא ג"כ כהן, בכדי שיהי' שווה לכהן האמיתי, ואזי יתכן
שהאיש הצלה יבחר להצילו (ואז הכהן האמיתי ימות ר"ל),
או"ד דהדבר אסור.

- ב -

והנה שלחתי לשאול את הני"ל קמ"י הגאון הגדול רבי משה
שטרנבוך שליט"א, והשיב. שלא מיבעי באופן הא' בגוונא שכולם
ישראלים, שמותר לישראל לשקר ולומר שהוא כהן בכדי
שיקדימו להצילו, - אלא אפי' באופן הב' שיש שם כהן וישראל,
גם שם מותר לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן, בכדי לנסות
להציל עצמו שאולי האיש הצלה יבחר להצילו, - ואע"פ שמחמת
כך הכהן האמיתי ימות ר"ל, מ"מ הדבר מותר, שהרי פיקוי"ג
דוחה לכל התורה וקיי"ל דיחיד קודמין, (נמסר ע"י נכדו, ידידי
הרה"ג שלמה סוקל שליט"א).

וכן דעת הגאון רבי **עמרם פריד** שליט"א, שמותר לישראל
לשקר ולומר שהוא כהן בבי' האופנים הנ"ל, - והוסיף לומר הגאון
הני"ל, שלא מיבעי בהא 'שמותר' לישראל לשקר, אלא י"ל
דהישראל 'חייב' לשקר ולומר שהוא כהן בבי' האופנים הנ"ל,
שהרי האדם חייב לעשות כל טעדקי שיכול, בשביל הצלת נפשו
מהסכנה, (נמסר ע"י אחי הרה"ג ר' שמחה כגן שליט"א).

וכן הגאון רבי **יהודה אריה הלוי דינר** שליט"א הביא
בשיעורו, ששאל את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, **באופן שכולם**
ישראלים (האופן הא' הנ"ל), האם מותר לאחד מהם לשקר ולומר
שהוא כהן, בכדי שיקדימו להצילו לפני כולם, **והשיב מרן**
שליט"א שמותר לו לשקר ולומר שהוא כהן בשביל להציל עצמו.

אמנם הרה"ג בנימין שלזינגר שליט"א מסר לי, ששאל קמ"י
הגאון רבי אשר יייס שליט"א וכן קמ"י הגאון רבי **נפתלי נוסבוים**
שליט"א, **באופן שאחד כהן ואחד הישראל**, האם מותר לישראל

(כמבואר בהוריות שם שיש לאביו דין קדימה, ואכמ"ל בזה), - ומעתה י"ל, שבגוונא שאיש הצלה בא להציל, והוא שואל וצועק היכן אבא שלו נמצא, כיון שהוא רוצה להקדים להצילו, - אזי יש מקום גדול לומר, ידיה' מותר לאדם זר שנתן שם בתוך הסכנה, לשקר ולומר לו שהוא ראה שאבא שלו הצליח לברוח מהמקום בריא ושלם לפני האירוע, ואזי איש ההצלה יפסיק לחפש להציל את אביו, ויתפנה להצילו, (ואע"פ שהאמת היא שאביו כן נמצא שם, ואביו ימות שם ר"ל, מחמת זה שאיש ההצלה יציל אדם אחר).

ד"ש מקום גדול לומר שמותר לו לעשות כן, משום שבהא כו"ע מודי, שאין דמו של האב סמיק טפי משאר כל אדם, ובדאי שאין לאב שום זכות 'מצד עצמו' להינצל ראשון, אלא זהו רק דין מדיני המציל, שמוטל על המציל להקדים להציל את אביו, וא"כ יש מקום גדול לומר שמותר לשקר בכה"ג, משום שהוא לא פוגע עי"ז בשום זכות מזכויות האב, כיון שאין לאב מצד עצמו שום זכות לחיות יותר משאר כל אדם וכנ"ל.

[ולכא"ו אין זה דומה כלל, למה שהחזו"א כתב (יו"ד סי' טו, ב) שכאשר שנים הולכים במדבר ועומדים למות בצמא ר"ל, אזי אסור לאחד לנטב לחבירו את המים שלו, משום שכבר הוכרע הדין דחייך קודמין, והוא הגדול גזול נפש של חבירו עיי"ש, - משום דהתם יש לשני זכות 'מצד עצמו' להינצל במים ששייכים לו, ומשא"כ הכא 'שמצד עצמו אין לאב שום זכות להינצל יותר משאר כל אדם, ודו"ק].

ונשוב לנידוד"ג גבי כהן וישראל, שלכא"ו יש לתלות את הנידון בצדדי החקירה הנ"ל, דאם הדין קדימה של הכהן הוא רק דין מדיני המציל, וכמו הדין קדימה של אביו וכמבואר, אזי י"ל דמותר לישראל לשקר בכה"ג, - ואי נימא שהדין קדימה של הכהן הוא דין שיש לכהן זכות קדימה 'מצד עצמו', והיינו שדמו סמיק טפי מדם הישראל לעניין זה שזכותו להינצל קודם, אזי י"ל דאסור לשקר בכה"ג, - [ולכא"ו זהו חידוש לומר, שדמו של הכהן סמיק טפי מדם הישראל לעניין שזכותו להינצל קודם, ובפשוטות נראה שזהו רק דין מדיני המציל].

- ז -

והנה הלומדים בהיכלי התורה פילפלו ויפלטו עוד בהרבה גדרים וסברות שיש לדון בזה, - אך ב"ס"ד נביא כאן בזה נקודה חדשה שיש לדון בזה, וכדלהלן.

דהנה ידוע המעשה עם המה"ר"ם מרוטנבורג שהובא ב"ם של שלמה' (גיטין פ"ד, סו) וז"ל, 'שמעתי עם מהר"ם מרוטנבורג' ז"ל, שהיה תפוס במגדול אייגזהם כמה שנים, והשר תבע מן הקהילות סך גדול, והקהילות היו רוצים לפדותו, ולא הניח (מהמה"ר לפדותו) כי אמר אין פודין השבויים יותר מכדי דמייה' עכ"ל.

והנה בפשטות נראה לומר, שאע"פ שהמה"ר"ם לא היה נתון שם בסכנת נפשות מיידית, אך מ"מ הדבר היה יכול להיגרר לסכנת נפשות, אם הקהילות לא יפדו אותו כפי רצונו של השר, - וכד נימא הכי יש לשאול, מדוע המה"ר"ם לא הסכים שיפדו אותו, והרי גם אי נימא שס"ל מהמה"ר"ם כהדעות שסוברות, שאין פודים את השבויים יותר מכדי דמייהם אפי' שהשבוי נתון בסכנת מיתה, אך מ"מ הרי זה רק דין על הציבור, שעליהם מוטל איסור לפדות את השבוי יותר מכדי דמיו, משום תקנת העולם.

אך כלפי השבוי בעצמו, הרי אילו יש לו ממון רב, קיי"ל דמותר לו לפדות את עצמו בכל ממון, (ואע"פ דעיי"ז השבאים ירצו אח"כ לקחת לשבוי עשיר אחר וזה יביא לקלקול העולם, אך מ"מ לא אסרו לאדם להציל את עצמו משום תקנת העולם, שהרי 'חייך קודמין', - וא"כ לכא"ו המה"ר"ם מרוטנבורג היה צריך לפדותו להציל עצמו בכל טצדקי שיכול, וא"כ צ"ב מדוע כאשר רצו לנסותו לאדם הסכים לכך המה"ר"ם.

ואין לומר דהמה"ר"ם לא יכל להסכים שיפדו אותו, משום שהוא יכשיל בזה את הציבור באיסור, בכך שיעברו בזה על תקנת העולם שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמייהם, ולכן היה אסור לו להסכים שיפדוהו, משום האיסור של לפני עיור לא תתן מבטל.

דאין לומר הכי, משום שקיי"ל שפיקו"ג דוחה לכל התורה, ומותר לאדם לעבור גם על האיסור של לפני עיור וכו', בכדי

להינצל מהסכנה, וכמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קס, כב, - ובט"ז שם ס"ק כא) עיי"ש, - וא"כ צ"ב מדוע המה"ר"ם לא הסכים שיפדוהו, והרי היה מוטל עליו לנסות להציל עצמו בכל טצדקי שיכול.

- ח -

ולכא"ו יש מקום להוציא מזה יסוד גדול, ולומר שמוח מהנהגת המה"ר"ם, שכל ההיתר של יוחי בה"ם' שמתר לעבור על כל התורה במקום פיקו"ג, זהו רק כאשר ההצלה עצמה הינה לפי כללי וגדרי התורה.

אך כאשר לפי כללי התורה אין רצון התורה שינצל מהסכנה בדרך זו, וכגון במעשה עם המה"ר"ם, שלפי כללי התורה הרי אסור לפדות את השבויים יותר מכדי דמייהם, א"כ בכה"ג לא היה יותר למה"ר"ם לעבור באיסור של לפני עיור בשביל להינצל מהסכנה, שהרי צורת ההצלה הזו נוגדת לכללי התורה, ובכה"ג י"ל דאין את הדין של וחי בהם, שמתיר לעבור באיסורים במקום פיקו"ג.

וכד נימא הכי שוב יש לדון, דא"כ אי נימא כהצד ה"ב בחקירה הנ"ל, דכל הדין קדימה להקדים בהצלה את הכהן, הוא רק דין 'מדיני המציל', שמוטל על המציל להקדים את הצלת הכהן, אך אין לכהן 'מצד עצמו' שום זכות קדימה להינצל ראשון וכנ"ל, - מ"מ י"ל דאסור לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן.

משום שאע"פ שהוא לא פוגע עי"ז בשום זכות מזכויות הכהן, כיון שאין לכהן מצד עצמו שום זכות לחיות יותר מהישראל וכנ"ל, - אך מ"מ אין לישראל היתר לעבור על איסור שקר, ולהכשיל את המציל לפעול שלא ע"פ סדרי הקדימה, משום שלהני"ל כל ההיתר לעבור על כל התורה במקום פיקו"ג, הוא רק כאשר ההצלה עצמה הינה לפי כללי וגדרי התורה, אך כאן שרצון התורה הוא שהמציל יקדים להציל את הכהן, אזי בכה"ג אין היתר לעבור באיסורים בכדי להינצל בצורה שנוגדת לכללי התורה וכנ"ל, ודו"ק.

- ט -

ומעתה לכא"ו צ"ב, לדעת ה"ך דס"ל שמותר לישראל לשקר ולומר שהוא ג"כ כהן כנ"ל, כיצד הם יבארו את המעשה עם המה"ר"ם, דצ"ב מדוע המה"ר"ם לא הסכים שיפדוהו, והרי על השבוי בעצמו אין את תקנת העולם (וכנ"ל, שלשבוי בעצמו מותר לפדות עצמו בכל ממון, אע"פ שזה יגרום לקלקול העולם).

ו"ל דיש לדחות את הראייה משם, כיון שיש לדון שאולי כל ההיתר לעבור על לפני עיור במקום פיקו"ג (וכגון מה שקיי"ל בשו"ע שם, שמותר ללוות רביבית במקום פיקו"ג), זהו רק כאשר העיור' הינו רשע, נע"ז נאמר הלעיטהו לרשע וימות, - אך במקום שהיעיור' אינו רשע, יתכן שאסור לאדם שנתן בסכנה, להכשיל את חבירו באיסור, בשביל להציל עצמו מהסכנה (עי' במנחת שלמה ח"א סי' ז, ד, שבא"ר שההיתר ללוות רביבית משום פיקו"ג, הוא משום הלעיטהו לרשע וימות, עיי"ש באריכות ואכמ"ל).

וא"כ י"ל דה"י אסור להמה"ר"ם להסכים שיפדוהו, כיון שהפדים לא היו רשעים ח"ו, וא"כ היה אסור לו להכשיל אותם באיסור שיעברו על תקנת העולם, ואע"פ שהוא היה נתון בסכנה, - וכד נימא הכי, א"כ נפל כל היסוד שהוצאנו מהנהגת המה"ר"ם, ולק"מ מהנהגת המה"ר"ם לנידוד"ג.

ועוד יש לדחות, דאולי המה"ר"ם ידע שלא היה שם שום צד של סכנת נפשות בשבי שלו, וא"כ שוב אין להוכיח מידי מהנהגת המה"ר"ם לנידוד"ג, - ועוד יש לדחות, שיתכן לומר שבאמת היה למה"ר"ם היתר להסכים שיפדוהו משום כל הטענות הנ"ל, אך מ"מ הוא העדיף להמשיך להישאר בשבי (ואע"פ שלא היה חייב), משום שחשש בעצמו לתקנת העולם, שאם יפדוהו אזי השר יתפוס כל יום גדול הדור אחר, וכמבואר באריכות ב"ם של שלמה שם, עיי"ש ואכמ"ל, וא"כ שוב אין להוכיח מידי מהנהגת המה"ר"ם לנידוד"ג, ודו"ק ונפלא.

ויהיו הדברים לעי"נ מ"ה הנפשות שנספמו בשריפה אשר שרף ה'

לתגובות: קו 'מים זכים' 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל: 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קין צרכי הרבים' - ולגלוש לחשבתי המצוינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)